HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

למעוטי נרבע ונעבד. ולפ"ז על גד דתנא קמני פרט לתמלת הליכוד למיכמת בעלמא הוא ולעולם פסוליהו מסוס ספיקא. ליגבי ליכא למימר בעופות דלית לך עוף רובע: **כוחיל ומיזב.** גבי קרבנות: **כי משחתם בהם מום פסח.** לא ילפו לכם דבין השחתה בין מום פוסלים בהם ותנא דבי רבי ישמעאל וכו': **דבר ערוה.** רובע ונרבע: **עבודת כוכבים.** נעבד שהשתחוה להשתחוי: **כי השחית לא נאה.** בדור המבול כתיב ודור המבול בערוה קלקלו כדכתיב (בראשית ו) ויקחו להם נשים וגו' שהיו מקלקין לנשי ריעיהן ולכל בהמה וחיה: **נשחתה.** כתיב תמיס זכרה[ד] מכל עוף לא כתיב ביה (ו) לא תמיס ולא זכר הלכך לא פסלי בהו מומין קטנים כגון דוקין שבעין אלא מומין גדולים כגון מחוסר אבר [ה]משום הקריבהו נא לפחתך[ו]: **מן החיל או מן הכבש.** מלישה שלקה: **פגום.** כבש בן שנה בתוך שנתו קרוי כבש. ואיל משעברו י"ג חדשים שנכנס חדש שלם בתוך שנה שניה קרוי איל עד עולם. פלגם בתוך חדש לשתון של שנה שניה: **הקריבו.** משנה היא במסכת פרה (פ"ג מ"ג) ובפלגם קא מיירי: **ואין עולה לו מוצאו.** שם היה מחוייב איל לגדו או כבש לגדו וטעמא לא מפרש תנא מי משום ספיקא מי משום ריבה: **ור"י יוחנן.** מנא ליה דמציא עליו נסכי איל של שני עשרונים[ז] ושלישית ההין יין דכתיב בפרשת נסכים נשלם לך מנחה[ח] ואו לאיל האחד וגו' או לרבות את מעשרו[ט] ומדלימלוך קרא לרבויי ש"מ קסבר רבי יוחנן דלא"ת אין עולה לו מוצאו מקום שנתערבו עורות בפסחים בפרק האשה (דף פח:) גבי ממשה שנתערבו עורות פסחיהם וממנה יצאת בחמד מהן לפטורין מלעשות פסח אי משום סמיכה ואע"ג דגבי בהמה שנמצאת מירושלים למגדל עדר[י] ממילן זכריה עולות נקבות זבחי שלמים ומקריב חותן בלא סמיכה לפי שאין מכירין מי הם בעלים שמי התם דקדושת כבר ואין להם תקנה בעניין אחר ושפיר מלוטרא דמייתי משמו ולוגו[יא] התם תיקון גברא שמי ות"ת דלמסמכן קרא בשביל שלא נטעה אע"ג (דגבי) דקמי סמיכה גליא בסוף אלו טרפות (לקמן סו:) לפריך מכדי אין לקשקשת סמיכה כדכתב רחמנא ל"ל ומשלי מי כתב רחמנא קשקשת ולפיל דג טמא נמי הסמיך לכתב רחמנא מאי קשקשת סנפיר ולפיל דג טמא נמי הסמיך לכתב הוה אמינא מאי קשקשת סנפיר ולפיל דג טמא נמי הסמיך לכתב רחמנא סנפיר על לחיכה סנפיר וקשקשת ויש לומר לעולם קשקשת מסמא דכר שהיו שוה וחלק דכר שהיו מסכסכת בו וסנפיר כך הוא וטופל בו לעולם קשקשת: **כי איצטריך קרא למעוטי נרבע ונעבד.** [יב] מימה לסותר סתמא דש"ס דלעיל דגרסינן לקמן מיבעי ליה לכדתניא כדי לדחות מינה גם לפרה וא"ת דבריש. וע"ב עי' תוס' לעיל (דף יא ע"א ועי"ב): [עו] גבי מעשר בהמה בטומטום ואנדרוגינוס:

נר מצוה

קסג א ב מיי' פ"ג מהל' מיכולי מזבח הלכה ו (ופ"ד ה"ח):
קסד ג מיי' שם פ"ג מ"ח:
קסה ד מיי' פט"ז מהל' מעשה הקרבנות הל"ב ועיין בכ"מ:
קסו ה ו מיי' שם פ"ג הלכה ו:

שיטה מקובצת

[ה] למעוטי (רובע) נרבע. נ"ב עי' תוס' זבחים (דף פה ע"ב): [ו] כגון מחוסר אבר וטעמא משום הקריבהו נא: [ז] של שני עשרונים טלת ושלישית: [ח] או לאיל האחד וגו'. נ"ב כן כתוב בקצת ס"ו ובקצת ספרים אחרים בתיב או לאיל תעשה מנחה והכי מוכח בפ' שתי מדות ע"ש: [ט] קסבר ר' יוחנן טעמא דתנא דאמר אין עולה לו: [י] בפ' בתרא דאע"ג: [יא] בת"כ הנהו מעוטי דכתיב בשלמים אבל אם זכר כו' והשאר נמחק: [יב] תימה דסותר דרשא דבריית כדי לדחות ראייתו ומוקי קרא לדרשא אחרת: [עו] בפרק המזבח מקדש דאית ליה דיש נרבע בעופות דקאמר ר"ע מכשיר בבעלי מומין: [יג] הוו ממעטינהו ממן בני היונה: [יד] אתי נמי שפיר לפי המסקנא דחד ותיבות כמו שפירש נמחק: [טו] הוה ממעטינן להו אלא או: [יג] ולכך הוי ספק אלא: [יד] א"כ לידוק דבריה הוי למ"ד דלא: [עו] ולר"ש נפקא מינה גם לפרה וא"ת דבריש. וע"ב עי' תוס' לעיל (דף יא ע"א ועי"ב): [עו] גבי מעשר בהמה בטומטום ואנדרוגינוס:

רבינו גרשום

למעוטי נרבע (ונעבד) בלומר לאדם ונעבד כלומר שהיא ע"ז [ו] אדם את הבהמה שהיא פסולה לגבי קדש. (נרבע לאדם ונעבד בלומר שהיא ע"ז): תמות ותכרות בבהמה דכתיב שה תמים זכר בן שנה יהיה לכם: והביא פלגם מהו. בלומר כבש דינו בן שנה איל בן ב' שנים והביא בן שנה וחצי מהו: דתנן הקריבו מביא עליו כו'. בלומר אמר הרי עלי עולת בהמה מן האיל או מן הכבש והביא פלגם מביא עליו נסכי איל ואין עולה לו מזבחו. וא"ת כיון דאין עולה לו מזבחו למה מביא נסכים. דאמר ר' יוחנן או לאיל תעשה מנחה סלת שני עשרונים בלול בשמן שלישית ההין לרבות את הפלגם שמביא עליו נסכי איל.

[ו] נמלא ל"ל בלומר שזינו שור לנוקב פרס את הכמהה שהיא פסולה לגבי קודש: תמות ותכרות וכו'.

מסורת הש"ס

[א] [ע"ז כג: סנהדרין נו. בכורות נז. תמורה כח:], [ב] [קדושין כד: זבחים קטו. מנחות ו. כה. תמורה יד.], [ג] [פרה פ"ג מ"ג מנחות נט:], [ד] [בגון ויקרא כג], [ה] [מלמד ט], [ו] [מנחות קד:], [ז] [קדושין נה.], [ח] [זבחים עו:], [ט] פ"ק לג וגר' מכר"ס ולכך הוי, [י] [כלומר בכורות נז.], [כ] [ע"ז כג:]. רש"ל, [ל] [ועי"ע תוס' ע"ז ה: ד"ה מגין וכמוס' זבחים סח: ד"ה ונסמכת],

תורה אור השלם

1. וּמִיַּד בֶּן נֵכָר לֹא תַקְרִיבוּ אֶת לֶחֶם אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל אֵלֶּה כִּי מָשְׁחָתָם בָּהֶם מוּם בָּהֶם לֹא יֵרָצוּ לָכֶם:

ויקרא כב כה

2. וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה כִּי הִשְׁחִית כָּל בָּשָׂר אֶת דַּרְכּוֹ עַל הָאָרֶץ:

בראשית ו יב

3. פֶּן תַּשְׁחִתוּן וַעֲשִׂיתֶם לָכֶם פֶּסֶל תְּמוּנַת כֹּל סָמֶל תַּבְנִית זָכָר אוֹ נְקֵבָה:

דברים ד טז

4. כְּבָה יַעֲשֶׂה לְשׁוֹר הָאֶחָד אוֹ לְאַיִל הָאֶחָד אוֹ לְשֶׂה בַּכְּבָשִׂים אוֹ בָּעִזִּים: במדבר טו יא

גליון הש"ם

גמ' דתנן הקריבו. עיין תוספות ר"פ דף י ע"ב ד"ה בן כ"ד מומ"ם:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בהמה וכו' ש"מ. נ"ב עיין פיכ"א בקידושין דף כד ע"ב ד"ה ואין תמות: (ב) תוס' ד"ה כי איצטריך וכו' אתי נמי שפיר לפי המסקנא כל"ל ותיבות כמו שפירש נמחק:

מוסף רש"י

כי השחית כל בשר את דרכו. גלוי לפניום, כלומר (משלי ג) דרך גבר בעלמה, ודור המבול על הערוות נענשו כלומר (בראשית ו) וירלו בני האלהים את בנות האדם כי טובות הנה (סנהדרין נז. ובכורות נז:). **תמות וזכרות בבהמה.** הלי קרא דרים בגמרא בכל הקרבנות (ויקרא כג) תים תים מצינו ישראל שבר יקריב קרבנו לכל נדרייהם וגו' לרבות תמים זכר בנקר בכבשים ובעזים, מלמד כתיב לרבותם תמים זכר ולעמות, לימדך שאין מקפיד על תמות וזכרות אלא על מלו (קדושין כד:). פלגם. כבש בן י"א חדשים יצא מכלל כבש ונכלל איל בן ב', לכבש בן שנה שנכנס חדש בשנה שניה קרי ליה איל, אבל בתוך חדש י"ג קרי ליה פלגם (מנחות צא: מכת"י). וא"ר יוחנן. מאי טעמא מביא עליו נסכי איל, דכתיב בנסכים אלו נאיל לרבות את הפלגם, ומשום דכריה בפני עצמו הוא מיקרי קרא לרבויי (שם). **לרבות את הפלגם.** שאם הביא פלגם מביא עליו נסכים לאיל כאילו הוא איל (שם).

כי איצטריך קרא למעוטי נרבע ונעבד סלקא דעתך אמינא הואיל וכתיב כי משחתם בהם מום בם ותנא דבי רבי ישמעאל כל מקום שנאמר השחתה אינו אלא דבר ערוה ועבודת כוכבים דבר ערוה דכתיב כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ עבודת כוכבים דכתיב פן תשחיתון ועשיתם לכם פסל כל שהמום פוסל בו דבר ערוה ועבודת כוכבים פוסלין בו וכל שאין המום פוסל בו אין דבר ערוה ועבודת כוכבים פוסלין בו והני עופות הואיל ולא פסיל בהו מומא דאמר מר תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעופות אימא דבר ערוה ועבודת כוכבים נמי לא לפסול בהו קא משמע לן בעי רבי זירא האומר הרי עלי עולת בהמה מן האיל או מן הכבש והביא פלגם מהו אליבא דרבי יוחנן לא תבעי לך דאמר בריה הוי דתנן הקריבו מביא עליו נסכי איל ואין עולה לו מזבחו וא"ר יוחנן או לאיל לרבות את הפלגם כי תבעי לך אליבא דבר פדא דאמר

טוקי הזכר אלא למעט מנדרוגינוס ולא טומטום אלמה תניא הזכר ולא טומטום ומנדרוגינוס ומשני שמי מכלן טומטום מע"ג דבערכין לימכ למיימר בעופות למין לך עוף רובע: **כוחיל ומיזב.** גבי קרבנות: **כי משחתם בהם מום בם.** לא ילפו לכם דבין השחתה בין מום פוסלים בהם ותנא דבי רבי ישמעאל וכו': **דבר ערוה.** רובע ונרבע: **עבודת כוכבים.** נעבד שהשתחוה להשתחוי: **כי השחית כל בשר.** בדור המבול כתיב ודור המבול בערוה קלקלו כדכתיב (בראשית ו) ויקחו להם נשים וגו' שהיו מקלקין לנשי ריעיהן ולכל בהמה וחיה: **נשחתה.** כתיב תמיס זכרה[ד] מכל עוף לא כתיב ביה (ו) לא תמיס ולא זכר הלכך לא פסלי בהו מומין קטנים כגון דוקין שבעין אלא מומין גדולים כגון מחוסר אבר [ה]משום הקריבהו נא לפחתך[ו]: **מן החיל או מן הכבש.** מלישה שלקה: **פגום.** כבש בן שנה בתוך שנתו קרוי כבש. ואיל משעברו י"ג חדשים שנכנס חדש שלם בתוך שנה שניה קרוי איל עד עולם. פלגם בתוך חדש לשתון של שנה שניה: **הקריבו.** משנה היא במסכת פרה (פ"ג מ"ג) ובפלגם קא מיירי: **ואין עולה לו מוצאו.** שם היה מחוייב איל לגדו או כבש לגדו וטעמא לא מפרש תנא מי משום ספיקא מי משום ריבה: **ור"י יוחנן.** מנא ליה דמציא עליו נסכי איל של שני עשרונים[ז] ושלישית ההין יין דכתיב בפרשת נסכים נשלם לך מנחה[ח] ואו לאיל האחד וגו' או לרבות את מעשרו[ט] ומדלימלוך קרא לרבויי ש"מ קסבר רבי יוחנן דלא"ת אין עולה לו מוצאו מקום שנתערבו עורות בפסחים בפרק האשה (דף פח:) גבי ממשה שנתערבו עורות פסחיהם וממנה יצאת בחמד מהן לפטורין מלעשות פסח אי משום סמיכה ואע"ג דגבי בהמה שנמצאת מירושלים למגדל עדר[י] ממילן זכריה עולות נקבות זבחי שלמים ומקריב חותן בלא סמיכה לפי שאין מכירין מי הם בעלים שמי התם דקדושת כבר ואין להם תקנה בעניין אחר ושפיר מלוטרא דמייתי משמו ולוגו[יא] התם תיקון גברא שמי ות"ת דלמסמכן קרא בשביל שלא נטעה אע"ג (דגבי) דקמי סמיכה גליא בסוף אלו טרפות (לקמן סו:) לפריך מכדי אין לקשקשת סמיכה כדכתב רחמנא ל"ל ומשלי מי כתב רחמנא קשקשת ולפיל דג טמא נמי הסמיך לכתב רחמנא מאי קשקשת סנפיר ולפיל דג טמא נמי הסמיך לכתב הוה אמינא מאי קשקשת סנפיר ולפיל דג טמא נמי הסמיך לכתב רחמנא סנפיר על לחיכה סנפיר וקשקשת ויש לומר לעולם קשקשת מסמא דכר שהיו שוה וחלק דכר שהיו מסכסכת בו וסנפיר כך הוא וטופל בו לעולם קשקשת: **כי איצטריך קרא למעוטי נרבע ונעבד.** [יב] מימה לסותר סתמא דש"ס דלעיל דגרסינן לקמן מיבעי ליה לכדתניא כדי לדחות מינה גם לפרה וא"ת דבריש. וע"ב עי' תוס' לעיל (דף יא ע"א ועי"ב): [עו] גבי מעשר בהמה בטומטום ואנדרוגינוס: ומיהו ליה קרא למעוטי נרבע ונעבד כמו שהוא עושה בעלי מומין ומשמע בפרק המזבח מקדש (זבחים דף פה:) דלית ליה [יג] נרבע בעופות דקאמר רבי עקיבא מכשיר בעלי מומין ולא קאמר ונרבע הואיל וכתיב בעופות ומנה ליה אלא ע"כ מהאי קרא וא"ת מ"כ תפקוט לספיקא הוי לחי כריה הוי לחי כריה הוי לאקשויי קרא למעוטי מי שהוה כריה אבל שמא דמסיק לאקשויי קרא לנרבע ונעבד ס"ל לאקשויי לא קשיא ולא מקשה דומיא דבני יונה מה בני יונה דוקא קטנים אף תורים דוקא גדולים למעוטי מחלת הליכוד שבזה ושבזה אלא הוי לן קטנים ולא גדולים ולרבות דבריית שמא דמסיק לאקשויי קרא לנרבע ונעבד ס"ל לאקשויי קרא למעוטי דמיעטיה קרא דבריית שמא דבריית מיעוטי כתיבי מן התורים או מן בני היונה הוי למעוטי נרבע ונעבד ולפפוקי מדרבות דמשמתם ולידך למעוטי מחלת הליכוד ומקמי שמיע ולחי גליא לי קטנים הוו מי גדולים הוו ואי קטנים הוו ממעטינהו מן התורים ואי גדולים הוו ממעטינהו [יג] מבני היונה ואתן הוא דלא ידעינן מהי ממעטינהו והשתא מי כריה הוו אמי נמי שפיר (ג) [יד] כמו שפירש לפי המסקנא דחד למעוטי נרבע ונעבד ומיעקרא ס"ד לאקשויי תרוייהו לכריה דאי לא הוה כתיב אלא חד מיעוטא לא הוה ידעינן [טו] ממעטי להו אלא או מגדולים או מקטנים ואם הניא מאשיהם הוה נפיק ממה נפשך אבל ק"ק על פירושו דאי אתא קרא לאשמועינן שהם או גדולים או קטנים אף ע"ג דקמי שמיע גליא לי' כ"ש מהי פריך בסוף על אלו מומין שהזמתי ת"ק שפך הוא לאקשויי קרא למעוטי דמיעטיה ניחא לפי המסקנא דלמיגזלוגיום או מסוס שהוא זכר מסוסה או מסוס לאשמעינן שהוא נקבה ואתן הוא דלא ידעינן [יג] [טו] הוי שפך אלא משמע מם קמי שמיע גליא שהוא נקבה לא היה לו להשמיענו והא לאיכא תרי מיעוטי איכא למימר לאתא חד לנרבע וחד לנעבד ויותר נראה לנרבע ונעבד נפקי ממד מיעוטא אלא לאקשויי חד מיעוטא למורים וחד לבני יונה ולמאי ס"ד נמי מעיקרא לאתא למעוטי בריה לאקשויי תרי מיעוטי אלו למעוטי תורים וחד לבני יונה. **כי משחתם בהם מום בם.** כלן משמע לכ"ע אית להו דרשא דמשמתם לפי שלא להו הך דרשא דמשמתם לפי שלא להו דרשא דמשמתם מלישה שלקה ולפיל הכי אליבא דמאן דאמר מן האיל או מן הכבש והביא פלגם מהו אליבא דרבי יוחנן לא תבעי לך דאמר בריה הוי דתנן הקריבו מביא עליו נסכי איל ואין עולה לו מזבחו וא"ר יוחנן או לאיל לרבות את הפלגם כי תבעי לך אליבא דבר פדא. כפ' שתי מדות (מנחות דף נט:) מיתיבי בר פדא מהאי קרא לאו לאיל למדרשה פלגם הלך אתא קרא לרבויי קסבר